

О.С. Домінський, м. Вінниця, Україна / O.S. Dominsky, m. Vinnytsya, Ukraine
tech.college@vtc.vn.ua

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Анотація. У сучасних умовах зростання високотехнологічних наукоємних виробництв потрібні корінні зміни в підготовці трудового потенціалу. Спостерігається дефіцит робітничих кадрів і фахівців середньої ланки в галузях економіки, у сервісному обслуговуванні населення, розвитку соціальної сфери, ринкової інфраструктури, та у податково-бюджетній сфері. Кваліфікація випускників фахових навчальних закладів не завжди відповідає сучасному рівню технічного й технологічного оснащення підприємств та організацій. Важливе завдання – підняти статус неуніверситетської фахової освіти.

Особливу увагу необхідно приділити вивченню природничо-наукових дисциплін, які формують у молоді цілісні уявлення про наукову картину світу і впливають не тільки на світоглядні, а й на соціальні та

етичні погляди людей. Ми сьогодні спостерігаємо зубожіння лабораторій та кабінетів, відсутність сучасних наочних посібників, приладів, лабораторних стендів. Світовий досвід доводить, що якісна освіта можлива лише за умови достатнього фінансування. Очевидно навчальні заклади поступово повинні переходити в комерційно-фінансові навчально-наукові установи. Освіта стає виробничо-фінансовою сферою.

Для задоволення потреб економіки та виробництва в кадрах важливу роль відіграють коледжі, в яких протягом усього навчання студентам пропонується професійна підготовка, орієнтована на практику. Взаємодія з виробниками дозволяє замовникам кадрів активно включатися у формування професійних компетенцій студентів коледжів, швидко реагувати на вимоги ринку праці.

Випускники коледжів мають можливість здобувати вищу освіту в університетах за скороченими термінами й адаптованими програмами. Забезпечується наступність та неперервність освіти, підвищується якість підготовки фахівців, їх професіоналізація й компетентність. У коледжах розширюються можливості індивідуалізації навчання, урізноманітнюються траєкторії навчання.

На розгляд Верховної Ради України вноситься законопроект № 8321 «Про фахову передвищу освіту», який має визначити правовий статус майбутньої діяльності технікумів та коледжів. У коледжах можна буде ліцензувати окремі програми підготовки молодших бакалаврів і бакалаврів. Нова концепція державного та регіонального замовлення орієнтуватиме студентів на конкретні робочі місця з відпрацюванням.

Ключові слова: коледж, фахова освіта, практика, модернізація, фінансування, професійно важливі якості, законодавство.

PRE-HIGHER PROFESSIONAL EDUCATION

Abstract. Nowadays the growth of high-tech knowledge intensive industries requires radical changes in the labor potential training. There is working staff and specialists in the middle level shortage in economy branches, the service and social spheres, in the field of market infrastructure and the fiscal activity. The graduates' qualifications of vocational education institutions do not always correspond to the current level of technical and technological equipment at the enterprises and organizations. An important task is to raise the status of non-university vocational education.

First of all, particular attention should be paid to natural sciences study, which form in young people holistic representations of the scientific world view and affect not only ideological, but also social and ethical people opinions. Today we are observing our labs and classrooms impoverishment, the lack of modern visual aids, devices, laboratory stands. World experience proves that qualitative education is possible only with sufficient funding. Obviously, educational institutions should gradually move to commercial and financial educational institutions. Education becomes a production and financial sector.

In order to meet the economy and manufactory needs colleges have a significant role to play, in which students are offered practice-oriented training. The interaction with the manufacturers allows the staff personnel participate actively in professional competencies formation for students and respond quickly to labor market demands.

College Graduates have the opportunity to receive higher education at universities in shorter terms and adapted programs. Education continuity is provided. The specialists training quality, professionalization and competence are increased as well. New opportunities for learning individualization are expanded and educational trajectories are diversified in colleges.

The bill filled under No. 8321 «On pre-higher professional education» is under consideration in the Verkhovna Rada of Ukraine, which would determine the legal status of technical schools and colleges activity in future. It will be able to license separate programs for junior bachelors training in colleges. The new concept of state and regional orders will target students to specific work placements.

Key words: college, vocational education, practice, modernization, financing, professionally important qualities, legislation.

Постановка проблеми. Техніко-технологічне переоснащення виробництва на базі широкого впровадження автоматизованих систем, інноваційних та енергозберігаючих технологій, інтелектуалізація виробничої діяльності вимагають зростання розумової діяльності у сфері праці. Формується нова парадигма економічного прогресу на базі використання нових знань та інновацій. Саме науково-технічний прогрес є основою соціально-економічному розвитку людства. Відповідно, зростають вимоги до професійної підготовки фахівців, адже джерелом інновацій є знання. На часі суттєві покращення загальноосвітньої та професійної підготовки молоді, в тому числі у технікумах та коледжах. Різноманітність та багатоаспектність функцій випускників коледжів визначають необхідність підготовки кадрів високого рівня. Технікуми та коледжі виконують також функції освітньо-методичних і культурно-просвітницьких центрів, які об'єднують навколо себе

інші типи навчальних закладів.

Неодноразово проблеми функціонування цих навчальних закладів розглядалися на розширених засіданнях комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, на Парламентських слуханнях Верховної Ради України, на засіданні громадської ради при Міністерстві освіти і науки України, на засіданнях громадської організації «Всеукраїнська Асоціація працівників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації».

Суспільство очікує законодавчої бази для розвитку коледжів. Багаторічна правова невизначеність, нескінченні трансформації, зміна позицій не сприяють покращенню діяльності навчальних закладів. На порядку денному прийняття Закону про фахову передвищу освіту, але процес його обговорення затягнувся вже на кілька років.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми післясередньої фахової освіти в коледжах висвітлюються в працях Р. Гуревича, М. Кадемії, С. Калашникової, О. Козієвської, К. Корсака, М. Краснянського, В. Креміня, Л. Марцевої, Н. Ничкало, Л. Шаповалової та інших. Науковці підкреслюють незаперечне значення підготовки фахівців середньої ланки для розвитку промисловості, сільського господарства та соціальної сфери. Наголошують на необхідності покращення практичної підготовки студентів, посилення зв'язків з виробництвом, з навчальними закладами, які дають вищу освіту. Настійна проблема – оновлення та модернізація лабораторно-практичної бази навчальних закладів. Особлива увага звертається на необхідність корінних змін в організації практик студентів.

В останні роки предметом обговорення є проект Закону України «Про фахову передвищу освіту».

Мета статті: звернути увагу громадськості на необхідність нагальних змін у діяльності технікумів і коледжів, прискорити створення сучасної законодавчої бази для їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Питома вага України у світовому промисловому виробництві складає менше піввідсотка. Практично за всіма показниками Україна знаходиться на останніх місцях серед розвинених країн не тільки на європейському, а й на пострадянському просторі. За рейтингом систем освіти Україна посідає місце в четвертому десятку, за рівнем інновацій та конкурентоспроможності – 81. Врятувати ситуацію можуть лише наукоємні виробництва, інформаційні технології, наукові відкриття та технологічні інновації, корінні зміни в підготовці фахівців. Лідери світової економіки приділяють особливу увагу розвитку національної промисловості. Країна наша настійно вимагає нової індустріалізації, яка можлива лише при наявності великої кількості висококваліфікованих працівників.

Відхід від сировинної моделі економіки, нарощування виробництва продукції з високим рівнем доданої вартості, імпорт і трансфер технологій, їх освоєння українськими інженерно-технічними спеціалістами, копіювання кращих світових технологій і створення власних, революційна перебудова освіти – ось шлях до відродження України.

Одним із факторів, який може це забезпечити, є якість кадрів, плекання яких має стати основним завданням держави. На терені високотехнологічних виробництв рівень очікувань від закладів освіти зростає. Сучасна фахова освіта неможлива без зв'язку з економічними і соціальними інститутами суспільства, об'єктами господарювання. Такі зв'язки забезпечують ліквідацію кількісних та якісних розбіжностей між запитами та пропозиціями на ринку праці, трансформують інноваційні технологічні зміни на виробництві в навчальні програми закладів освіти, сприяють вирішенню проблем практик і працевлаштування. Науково-технічна творчість, експериментально-конструкторська діяльність, модернізація лабораторно-практичної бази – всі ці напрями успішно розвиваються в системі координат «навчальний заклад – виробництво».

Кращу науку продукують кращі вчені, що мають можливість працювати з кращою дослідницькою інфраструктурою при належному фінансуванні. У країні чимало зроблено для покращення якості освіти молоді, започаткована нова українська школа, запроваджено ЗНО, створено Український центр оцінювання якості освіти.

Формально можливості для здобуття фахової освіти збільшуються, але в процесі глобалізації освітня мережа закладів якісної освіти звужується. Така освіта лише для вибраних. Решті відводиться роль «слухняних виконавців». Адже сильні світу розуміють, що масовість фундаментальних та розгорнутих знань може привести до процесів, якими не можна буде управляти. На жаль, сьогодні володарями душ для багатьох стали ті, у кого є непомірні гроші. Ті, хто обікрав країну, хто нажився, хто бачить у простих людях нікчемних невдах. Сумно, але це так. У молоді зникає мотивація до наполегливої навчальної праці, до наполегливого оволодіння знаннями, втрачаються особистісні смисли навчання. Традиційна освіта належним чином не відображає той світ, у якому ми живемо, і це дуже гостро відчувають молоді люди. Теоретичні знання часто не підкріплюються необхідними вміннями та навичками. На часі формування у майбутніх фахівців нових професійно важливих якостей: особистої та професійної мобільності, креативності, стресостійкості, здатності до прийняття нестандартних рішень, готовності до змін.

Якість життя кожної людини визначається рівнем її освіченості, рівнем її інтелекту. Можна, звичайно, обмежуватися лише задоволенням від поглинання їжі та ще кількох інстинктивних дій.

Мудрий Вінстон Черчіль писав: «Мені кажуть: Заспокойся й користуйся тим, що маєш. Люди, які так говорять, викликають у мене сум та жалість».

Глибокі знання, повсякденне їх поповнення дозволяють нам вибудовувати життя таким, яким ми хочемо. Лише кропіткий шлях самоосвіти, систематична праця над поповненням знань і їх застосування дозволяють людині в повній мірі відчувати смак життя, розширити горизонти всіх принад світу, його сприйняття у всіх проявах. Для цього потрібне належне ціннісне обґрунтування й мотиваційне забезпечення. Завдання навчального закладу не лише дати знання учневі, студенту, а й привити любов до пізнання, навчити молодих людей користуватися знаннями, застосовувати їх і реалізовувати.

Важливо не лише примножити професійні можливості людини, а й підвести її до усвідомлення та розуміння власного життєвого призначення. Ми вступаємо в нову еру електронного інтелекту та Інтернету, у добу інформації та інновацій.

Вчитель і викладач повинен виступати не як ретранслятор заданого, а як комунікатор. У навчальному процесі важливо навчити студентів вчитися швидко та якісно, знаходити необхідну інформацію й безпомилково відкидати непотрібне.

Ми усвідомлюємо, що освіта вступила в період кризового стану, який полягає в розриві між сучасною системою освіти й реальними умовами життя. Існує невідповідність між сподіваннями окремих особистостей і потребами суспільства, з одного боку, і можливістю системи освіти – з іншого. У навчальних закладах особливу увагу необхідно приділяти вивченню природничо-наукових дисциплін, оскільки вони найбільше дають можливість формувати у молоді цілісні уявлення про наукову картину світу і впливають не тільки на світоглядні, а й на соціальні та етичні погляди людей. На жаль, з кожним роком зменшується конкурс у коледжах і університетах на спеціальності, які вимагають належних знань з фізики і математики. Недостатнє фінансування призвело до зубожіння лабораторій і кабінетів у навчальних закладах. Йдеться навіть не про новітнє обладнання, а про нищення застарілих з часом приладів та наочних посібників. Про модернізацію мова вже не йде. Зникають можливості проведення навіть елементарних лабораторних робіт. Про яку практичну підготовку, фронтальний та демонстративний експеримент можна вести мову?

Офіційна освітянська діяльність все більше відчужується від особистих і групових інтересів, від безпосереднього життя людей. Якісна освіта передбачає пізнавальний інтерес, мотивацію до навчання, прагнення осягати нове, незвідане, особистісно та соціально значуще. Адже навчальна діяльність – це діяльність, що ґрунтується на інтересі. Світовий досвід доводить, що якісна освіта можлива лише за умови достатнього фінансування. Очевидно навчальні заклади поступово повинні переходити в комерційно-фінансові навчально-наукові установи. Освіта стає виробничо-фінансовою сферою.

Відомий американський соціолог Д. Белл зауважив, що провідною нацією буде та, котра створить найефективнішу систему шкіл і коледжів, щоб максимально розкрити потенціал молодих співвітчизників.

Працівники технікумів і коледжів втрачають мотиваційний потенціал у умовах правової невизначеності подальшої долі, постійного очікування змін, пониження статусу. Адже не всі трансформації в освіті ведуть до позитиву.

У наш час спостерігається дефіцит робітничих кадрів і фахівців середньої ланки в галузях економіки, у сервісному обслуговуванні населення, розвитку соціальної сфери, у сфері ринкової інфраструктури, податково-бюджетній сфері.

Кваліфікація випускників фахових навчальних закладів не завжди відповідає сучасному рівню технічного й технологічного оснащення підприємств та організацій. Ринок праці вимагає належного володіння практичною складовою професії.

Для випускників базової школи вступ до технікуму чи коледжу – це один із шляхів одержання доступної якісної освіти, що відповідає вимогам інноваційного розвитку економіки й запитам суспільства. Прикладна форма навчання сприяє ліквідації соціального розриву, який ми часто спостерігаємо між робітничими професіями й підвищеним соціальним статусом, який притаманний випускникам коледжів. Одне із завдань – підняти статус неуніверситетської фахової освіти.

У коледжах протягом усього періоду навчання студентам пропонується професійна підготовка, орієнтована на практику. Практичній підготовці фахівців сприяє наявність у багатьох коледжах власної виробничої бази, тісні партнерські відносини з виробничниками. Представники роботодавців беруть участь у розробці професійних вимог до випускників. Взаємодія з виробничниками дозволяє замовникам кадрів активно включатися у формування професійних компетенцій студентів коледжу, швидко реагувати на вимоги ринку праці, а молодим спеціалістам простіше адаптуватися до професійної діяльності. Випускники коледжів мають можливість здобувати вищу освіту в університетах за скороченими термінами й адаптованими програмами. Це економічно доцільно й зменшує втрату часу при переході з коледжу в університет, підвищує ефективність процесу набуття фахової освіти, реалізує принцип доступності освіти. Забезпечується наступність та неперервність освіти, підвищується якість підготовки фахівців, їх професіоналізація й компетентність.

Необхідно розробити нормативно-правову базу системи підготовки студентів коледжів у напрямі професійно-практичної підготовки та працевлаштування випускників. На часі створення схеми централізованого закріплення баз практик за коледжами, забезпечення умов функціонування коледжів у складі навчально-науково-виробничих комплексів. Потрібен механізм економічного стимулювання підприємств, що створюють і бронюють робочі місця для молодих фахівців. Для поліпшення матеріально-технічної бази закладів освіти, формування баз практик, навчальних фірм, клінік тощо потрібно започаткувати та розвивати власне виробництво.

Важливо стимулювати проведення Всеукраїнських науково-практичних конференцій з проблем діяльності коледжів, удосконалювати практику проведення Всеукраїнських та регіональних конкурсів, семінарів, спартакіад тощо.

У коледжах розширюються можливості індивідуалізації навчання, урізноманітнюються траєкторії навчання. Є змога враховувати унікальність вираження й самовираження кожного студента, що допомагає розвитку креативності особистості. Усе це сприяє оволодінню студентами професійно важливими якостями, які гарантують у майбутньому успішну діяльність. До них відносяться нестандартне креативне мислення, вміння мотивувати себе для досягнення цілей, проявляти ініціативу, аналізувати проблеми, використовуючи практичний досвід, не розгубитись під час вирішення завдань в умовах невизначеності. Зміст освіти повинен забезпечувати формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, в системах управління та організації праці.

У переважній більшості країн світу вища освіта поділяється на два чи більше типи інституцій – це університетський сектор вищої освіти та неуніверситетський сектор.

Розвинені країни для задоволення потреб своєї економіки та виробництва розширили вищу освіту через заснування нових вищих професійних шкіл чи шляхом модернізації роботи коледжів. Сформувався цілісний освітньо-науковий комплекс, навчальна частина якого представлена університетськими й неуніверситетськими закладами. У Європі інтенсивно розвивається мережа автономних спеціалізованих навчальних закладів з 2-4-річними термінами навчання. У багатьох країнах світу післясередню й професійну підготовку отримують майже всі охочі. Змінюється зміст та орієнтація освітніх програм, у межах яких підсилюється технічна та технологічна складова, удосконалюється організація практик та стажувань на підприємствах. Розвивається межа між світом праці й практикоорієнтованими навчальними закладами. Науково-педагогічний потенціал забезпечують не лише викладачі – джерела глибоких фундаментальних теоретичних знань, а й фахівці – професіонали з виробництва, які створюють технічний і соціальний контексти. У багатьох навчальних закладах передбачена довготривала практика, продуктивна праця під час навчання.

Нещодавно профільний парламентський комітет вирішив внести на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про фахову передвищу освіту» № 8321, який має визначити правовий статус майбутньої діяльності технікумів і коледжів. Згідно з законопроектом рівень фахової передвищої освіти відповідатиме п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Відповідно вносяться зміни до чинного закону «Про освіту», якими змінюються дескриптори п'ятого й шостого рівнів кваліфікацій. Фахові професійні коледжі готуватимуть фахових молодших бакалаврів, а також зможуть готувати кваліфікованих робітників. Прийом на навчання буде здійснюватися за результатами як вступних випробувань, так і ЗНО. Передбачається створення наглядних рад коледжів.

Колективи коледжів повинні самостійно зробити вибір щодо статусу – вища освіта чи фахова професійна освіта. Міністерство рекомендує зосередитись на фаховій передвищій освіті, яка враховуватиме економічні потреби регіону, місцеві особливості, територіальні запити. Для підготовки кваліфікованих робітників навчальні заклади отримуватимуть відповідні бюджетні ресурси. У коледжах можна буде ліцензувати окремі програми підготовки молодших бакалаврів і бакалаврів. Планується багатоканальне фінансування, освітня субвенція на здобуття повної загальної середньої освіти. Нова концепція державного та регіонального замовлення орієнтуватиме студентів на конкретні робочі місця з відпрацюванням.

Очікуємо змін на краще.

Висновки. Сучасне виробництво вимагає якісної підготовки фахівців середньої ланки. Розвинені країни для задоволення потреб своєї економіки створюють нові вищі професійні школи, модернізують роботу коледжів.

У коледжах в нашій країні проводиться підготовка студентів з орієнтацією на практику. Однак, відсутність належної законодавчої бази гальмує розвиток навчальних закладів, які швидко реагують на вимоги ринку праці, підтримують тісні відносини з виробничниками, забезпечують наступність та неперервність освіти. Освітня спільнота з надією очікує прийняття закону «Про фахову передвищу освіту», який чітко визначить орієнтири діяльності коледжів, сприятиме покращенню якості освіти молоді.

Розділ 3 Сучасні інформаційні технології в організації освітнього процесу в коледжах і технікумах

Список використаних джерел:

1. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні. Перекл. з англ. М.Олійник. Львів: Літопис, 2005. 542 с.
2. Золотов П.В., Золотова М.В. Роль двухгодичных колледжей в подготовке трудовых кадров США. Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2011. № 6. С.27-34.
3. Кларк Б.Р. Система высшего образования: академическая организация в кросс-национальной перспективе [Текст] / пер. с англ. А. Смирнова; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». Москва: Дом Высшей школы экономики, 2011. 360 с.
4. Костянтин Корсак. Стратегія Європи – доступність освіти. Науковий світ. 2004. № 7. С. 12-13, 16.
5. Stewart V. A World-Class Education: Learning From International Models Of Excellence Andinnovation. N. Y. Press, 2012. 190 p.